Juhani Aho

SAM

Otvorena knjiga
Beograd,
2026.

Naslov originala:
Juhani Aho
Yksin

Preveo sa nemačkog:
Predrag Kocelj

Urednik izdanja:
Milan Milošević

Translation Copyright © za ovo izdanje Otvorena knjiga

Juhani Aho

Sam

I

Nakon večere seli smo u salon. Sat je otkucao ponoć. Celokupna večerinka je bila sadržajno jadna, a sve ono što je tokom nje izrečeno nije bilo vredno pomena. Razgovor je presušio, niko se nije usudio tišinu narušiti. U daljini, sa ulice, mogla se čuti tutnjava droške[1]; čitav minut je samo njeno kloparanje narušavalo gusto tkanu tišinu, ako izuzmemo zvižduk plamena u fenjeru.

Video sam Anu kako rukom, ne jednom, skriva zevanje. Njen brat, ispružen u stolici za ljuljanje, otvoreno je zevao – njemu je to bilo dozvoljeno, kao što bi bilo i meni, kao starom prijatelju kuće. Nisam više mogao sedeti, premda sam hteo još nekoliko minuta neprimetno fiksirati pogledom Anu, što sam mogao zbog ugla svetlosti koju je bacao plamen iz fenjera, samo iz sedećeg položaja. Bila se nadvila nad svojim poslom. Stavila je komplet za šivenje na sto i činilo se da će ustati. Stajao sam ispred nje, uzeo šešir sa klavira i poklonio se majci.

[1] *Droška* – vrsta fijakera, preteča taksija.

– Već ideš? – upita ona, ispruživši ruku na rukovanje pre nego što sam joj stigao odgovoriti.

– Vreme je – rekoh tiho. Glas je odao moje emocionalno stanje, iako to nisam hteo.

– Pa eto… zbogom i srećan put! – Potom mi je poželela sreću i svako dobro, i rekla mi da kući donesem iz sveta mnogo novih i dobrih misli.

– Mnogo novih misli, da! – pokušao sam dodati svom glasu trun drskosti, gorčine i prezira, ali nisam uspeo ni upola u tome.

– Zbogom, stari moj, i piši o svim stvarima kako smo se i dogovorili – rekao je brat, odgurujući malodušnost koja me čitavo veče mučila.

Ana je bila između njih, stajala je kao posađena. Bio sam pokraj nje, ali sam se počeo pozdravljati prvo s njenim najbližima. Hteo sam da stisak njene ruke bude taj koji će me ispratiti.

– Adio…

– Adio, srećan put.

Kako je suvo, svečano i hladno to rekla! Kako je samo ravnodušan i mlitav bio njen stisak ruke!

Kad su me ostali ispratili u predsoblje, ostala je u salonu i zatvorila vrata. U njemu je sedela i maštala, pogotovo u sumrak, kad bih najčešće i dolazio njima u posetu. Čuo sam je kako peva, pa sam zastao na stubama; neko vreme sam je slušao naslonjen na vrata kuće, susprežući dah i lupanje srca. Video sam je kako skida lampu sa stola i nadao sam se da će možda izaći, da osvetli stube. Ali ona je samo očistila note, okrenula se, prošla kroz salon do vrata svoje spavaće sobe i, kako mi se uči-

nilo, ljutito ih zalupila. Poslednje što sam video od nje bili su njena dražesna silueta, nežan obraz i kovrdžavi uvojak koji joj je zaklanjao uho.

Ne – pomislio sam dok sam silazio stubama – ako to ne želi, nemam pravo da je korim. I otvorio sam ulazna vrata koliko je to opruga dozvoljavala. Neka odjekne! I odjeknulo je tako da su se prozorska okna zatresla, dok je dugački i mračni hodnik odjekivao mojim besom.

Hvala Bogu da sam konačno shvatio! Do poslednjeg trenutka mučio sam se nad nama – sada me više ništa ne muči. Bio sam poput pustinjskog avanturiste, pred čijim žednim očima oaza naglo nestaje, koji ne vidi ništa osim beskrajnoga peska oko sebe i zna da njime neće ugasiti žeđ. A osećaj beznađa opio je njegova čula. *Budi zadovoljan, takva je kakva je već* – kažem sebi. Zašto me prsa stežu, zašto mi srce jako lupa?

Sanjivi vozač droške skreće iza ugla mrakom oblepljene uličice u ulicu obasjanu jarkom svetlošću mnoštva gasnih svetiljki.

Listovi na bulevarskim stablima tvorili su mračan svod iznad moje glave. Mladić i njegova voljena provlačili su se grobljem kod stare crkve.

Usamljena ženska figura s povezačom oko glave napokon je uskladila svoje korake sa izrazom na licu. Kad smo se mimoišli, primetio sam njene ponizne, tužne oči. One kao da su govorile – povedite me sa sobom, bila bih vam toliko zahvalna, samo sam vas čekala, tu, ispod svetiljke. Sutra bih vas pratila do parobroda, gledala bih vas iz gomile

i, skrivajući se, mahala i pozdravljala belom maramicom. *Zašto si je pustio da ode*?

Ana nije mogla doći. Želela je, ali je bila sprečena. Ne uzimaj to k srcu, ona jednostavno nije mogla! Ne plači, klipane, ne povijaj se bolu! Pokušajte biti srećni! Vratiću se za nekoliko godina i sa sobom doneti pregršt novih misli.

Odjednom, tržnicom odjeknu glasno trubljenje vozila. Vozači droški su imali čast da brucošima iz unutrašnjosti pokažu grad.

Mladi su, vesele se i raduju se životu. URA! Ništa ih ne koči da uživaju, svet je samo njihov.

Zar sam sišao s uma? Ogorčen sam i na te mlade ljude koje sigurno ne poznajem i koji ne brinu tuđe brige, jednako kao što se ni drugi ne brinu za njihove! I to samo iz jednog razloga – zato što oni ostaju ovde! Jedan od njih, onaj koji je isprva sedeo pored mene, naherio je belu kapu na jedno uho, drsko i začikavajuće. Ramena su mu bila tako jaka, a kosa crna i kovrdžava. Pored njega sam, sa svojim cilindrom, izgledao kao starac, debeo i nespretan starac.

Učini mi se da sam ovim poređenjem, uspeo sebe načiniti protagonistom jednog vanredno smešnog vica. Ubrzao sam korak i prešao preko Esplanade do hotela Kemps, kroz čija je vrata električna svetiljka širila svoju plavkastu svetlost.

Kakav je samo ugodan osećaj bio popeti se u svoj stan, svoj hotel, svoj broj! U ormariću kraj vrata našao sam račun koji se dostavlja svaki dan kako bi se izbegle pogreške. Nežno, isuviše za tako

nešto prozaično, pokupio sam ga. I soba je mirisala na ovaj grad! O savršenom redu pohvalno ne svedoče ova svetla što ne gore, a u divnom slavoluku iviče ogledalo s obe strane, kao i neočišćena pepeljara, sa čijeg dna nisam mogao mehanički pročitati pečat *Nordijskog magazina u Helsinkiju – najvećeg skladišta prikladne opreme za privrednike i gostionice*.

Zašto ljudi kažu „bezličan poput hotelske sobe"? Možda zato što ona ne nosi vlastiti pečat osobe ili zato što ne podstiče sećanja na mnoge događaje u našem životu. Ali ja sam proveo pola svog života u hotelskim sobama. Ove tihe stolice, sofe i stolovi, svi redom isti, za mene su stari i vredni drugari. A tu je i moj kofer, širom otvoren. Kad sam ga video spakovanog pre sedam dana, kad sam odlučio napustiti zemlju, još uvek smo bili dobri prijatelji. Tih dana sam konačio kod njih. Donela mi je moje sveže ispeglano rublje, sva rumena od uloženog napora. Od preskakanja visokih stepenica ostala je bez daha. Hrupila je u sobu, glasno odhuknula, sela na stolicu i spustila ruke u krilo.

Želela je videti kako izgleda kofer kad se putuje u inostranstvo.

– Oh, pa ti se nisi ni počeo pakovati, starkeljo moj! Ovamo s njim! – odgurnula me je, preokrenula futrolu kofera i počela sve iznova slagati. Klečala je na kolenima na podu. Kosa joj je bila u oku ugodnom neredu. Morao sam joj dodavati stvari. Belo rublje klizilo joj je kroz ruke, kako bi uredno i bez nabora bilo složeno u kofer. Čak je i najmanji

slobodan prostor ispunila okovratnicima i maramicama.

Stajao sam tako, nespretan i očaran. Ne bi to sve radila da me nije volela, mislio sam. Trebao sam putovati sutra, sad je bio pravi trenutak. I rekao sam joj ono što sam čitavo leto osećao – *da je volim*.

Nisam mogao da joj sagledam lice. Ali video sam kako joj se vrat zarumenio, te kako je, shvativši šta sam joj rekao, nastavila stavljati maramice unutra, a zatim bacila čitavu hrpu na pod. Sledeće čega se sećam bio je zvuk njenih cipelica kako jure niz stepenice i kroz hodnik u sobu, čija se vrata brzo i glasno zatvaraju i zaključavaju, za mene zauvek.

Neprimetno – majka joj je bila zauzeta spremanjem obroka u kuhinji – izlazim napolje kako bih lutao planinama i brdima, a kad sam se, prateći železničke pragove, vraćao kući, u poslednji čas sam primetio voz kako purnja prema meni. Njena su vrata još uvek bila zaključana kad sam se vratio. Ali u mojoj sobi, iznad mog rublja, na ručki od kofera nalazila se cedulja. Gledala me je uvek kao prijatelja, kao starijeg brata, gotovo kao ujaka. Ništa drugo ne mogu oni biti, pisalo je. Nekog ko je stajao odmah uz brata joj i majku, ona je videla u meni. I tražila je da ni ja nju ne smem drugačije gledati, jer ona to ne želi.

Nije sišla na večeru. Video sam je narednog jutra, neposredno pre polaska. Lagani letnji ogrtač, koji joj je odlično stojao, zamenila je ozbiljnom